

DAHİLDE İŞLEMEDE YURTIÇİ ALIM ZORUNLULUĞU

İşlem görmüş ürünün ihracı halinde üretimde kullanılan hammaddedeki vergi yükünü azaltan/kaldıran en önemli ihracat destek uygulaması dahilde işleme rejimidir. Dahilde işleme izin belgesi kapsamında ithalat yapılabileceği gibi yurt içi alım imkânı da bulunur. Bu yazımızda serbest dolaşımda bulunan ve belge kapsamında (*izin kapsamı yurt içi alım söz konusu değildir*) yurt içi alıma konu edilen eşyaya ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

I-İTHAL EŞYASI VE BELGE KAPSAMINDA YURT İÇİ ALIMLAR

Bilindiği üzere dahilde işleme rejimi (DİR); serbest dolaşımda olmayan eşyanın işlem görmüş ürünün imalinde kullanılmak üzere ticaret politikası önlemlerine tabi olmadan, teminat gösterilerek gümrük vergileri ödenmeden geçici olarak ithal edilmesi ve işlem görmüş ürünün ihracından sonra teminatın iade edilmesi esasına dayanır. İthal eşyası; *“İşlem görmüş ürünün elde edilmesinde kullanılan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile işlem görmüş ürünün bünyesinde yer almamakla birlikte çalışmasını sağlayan madde (yakıt ve yağ dahil) ya da hizmetin devamını sağlayan madde (yedek parça, vb.), ambalaj ve işletme malzemesini”* ifade etmektedir.

Rejim her ne kadar ithal eşyası üzerine kurulmuşsa da ekonomik, siyasi ve konjonktürel nedenlerle yurt içinde serbest dolaşımda bulunan eşyanın da üretimde kullanılabilmesine izin vermiştir.

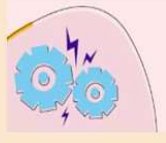
DİR uygulamasının ana mevzuatı olan 2006/12 sayılı Dahilde İşleme Rejimi Tebliğinde yurt içi alımlar konusunda; *“Dahilde işleme izin belgesi kapsamında ihracı taahhüt edilen işlem görmüş ürünün elde edilmesinde kullanılan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul, değişmemiş eşya ve ambalaj malzemeleri, bu Tebliğin 5 inci maddesi hükmüne göre ithal edilebileceği gibi, yurt içinden de temin edilebilir.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Aynı dahilde işleme izin belgesi (DİİB) kapsamında ithal eşyası kullanılabileceği gibi yurt içinden alınan eşya da kullanılabilir. Ancak belge kapsamında tecil-terkin yoluyla yurt içinden alınmış eşyanın karşılığında yine belge kapsamında ithalat yapılması söz konusu değildir.

Yurt içi alım tecil terkin yoluyla tüm gerçek ve tüzel kişi mükelleflerden yapılabilirken, Türkiye Şeker Kurumu ve Toprak Mahsulleri Ofisinden de belge kapsamında alım yapmak mümkündür.

Tecil-terkin yoluyla temin edilen eşya mevzuatın uygulaması bakımından “ithal eşyası” gibi değerlendirilir. Ancak gümrük mevzuatındaki kısıtlayıcı ve cezai hükümler uygulanmaz. Eşya yurt dışı edilmezse vergi mevzuatı dahilinde işlemler vergi dairelerince yerine getirilir.

Konuya ilişkin özellikli durumlar özet olarak aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

	ÖZELLİKLİ DURUMLAR	
Belge kapsamında katma değer vergisinde tecil-terkin sistemine istinaden eşya alınır. 		İlgili kamu kurum ve kuruluşlarından (şeker kurumu-tmo) alım yapılabilir.
Tebliğin uygulanması bakımından ithal eşyası gibi değerlendirilir. 		Tebliğin ikincil işlem görmüş ürüne ve döviz kullanım oranına ilişkin hükümleri uygulanmaz .
Süresi içinde işlem görmüş ürün olarak ihraç edilmezse müeyyide (GK-238) uygulanmaz . 		Dahilde işleme izninde ya yapılmaz.

Belge kapsamında yurt içi alım isteğe bağlı olmakla birlikte istisnai olarak bazı konularda yurt içi alım zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu zorunluluğa ilişkin örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

II- YURT İÇİ ALIM ZORUNLULUĞUNA SEKTÖREL ÖRNEKLER

TARIM ÜRÜNLERİ

2016/1 sayılı Tarım Ürünlerine İlişkin Dahilde İşleme Rejimi Genelgesi 6 ncı maddesinde getirilen kısıtlama ile bazı ürünlerin **sadece tecil-terkin yoluyla** ya da **belgeden belgeye teslim** yoluyla **yurt içinden alımına** izin verilmiş, ithalata imkân tanınmamıştır:

DİR KAPSAMINDA SADECE YURT İÇİNDEN TEMİN EDİLEBİLECEK EŞYA

Aşağıda belirtilen eşyaların "DİİB ile ilgili İthalat Listesi"ne eklenmesine ilişkin talepler; bu eşyaların sadece Tebliğ'in 7'nci maddesindeki katma değer vergisinde tecil-terkin sistemi hükümleri çerçevesinde yurt içi piyasadan temin edilmesi ve/veya Tebliğ'in 38'inci maddesinin onuncu fıkrasında belirtilen belgeden belgeye teslim hükümleri çerçevesinde olması halinde değerlendirmeye alınır.

- a) Canlı büyükbaş, küçükbaş, kümes ve süs hayvanları
- b) Et ve et ürünleri (tavşan eti hariç)
- c) Canlı balık (orkinos ve larva hariç)
- ç) Kuru meyveler (Yerli üretimi bulunmayan veya yerli üretimi toplam talebi karşılamayan ürünler/çeşitler/tipler hariç), fındık ve antep fıstığı
- d) Yaş meyve ve sebzeler (Yerli üretimi bulunmayanlar veya yerli üretimi toplam talebi karşılamayanlar hariç)
- e) Zeytin ve zeytinyağı
- f) Salça
- g) Meyve ve sebze konserveleri (Yerli üretimi bulunmayan veya yerli üretimi toplam talebi karşılamayanlar hariç)
- ğ) Çay

- h) Elma suyu ve konsantresi (Malik asit değeri % 3 ve üzeri olan elma konsantresi hariç), kayısı suyu ve konsantresi, üzüm suyu ve konsantresi, domates suyu ve konsantresi ile havuç suyu ve konsantresi
- ı) Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke
- i) Lokum, helva, reçel, şekerleme, çikolata, kek, bisküvi, gofret, ciklet, dondurma, bal, yoğurt, süt, krema, un, makarna, bulgur ve buğday irmiği
- j) Kabuğunu çıkartma işlemine tabi tutulacak nohut ve fasulye
- k) Bağırsak, Çiçek Fidesi ile 1605.40.00.00.11 GTİP'li salyangoz. (Söz konusu ürünler Dİİ kapsamında değerlendirilir.)

ÜNAL DENETİM

(G 2016/1-6)

TEKSTİL ÜRÜNLERİ

2025/1 sayılı Tekstil Konfeksiyon, Deri ve Deri Ürünlerine İlişkin Dahilde İşleme Rejimi Genelgesinin 5/c maddesi ile yapılan düzenlemede, bazı ipliklerin en az %50 sinin yurt içi alım yapılması zorunluluğu getirilmiştir.

EV TEKSTİL ÜRÜNLERİ İHRACATI				
İHRAC ÜRÜNÜ BİLGİLERİ		İHRAC EŞYASI ÜRETİMİNDE KULLANILAN İPLİK BİLGİLERİ		YURT İÇİNDEN TEMİNİ GERKEN ASGARİ % ORANI
GTİP	AÇIKLAMA	GTİP	AÇIKLAMA	
5804	Tüller ve diğer ağı mensucat (dokunmuş, örme veya kroşe mensucat hariç); parça, şerit veya motif halinde dantel (60.02 ile 60.06 Pozisyonlarındaki mensucat hariç):	5402.31.00	Tekstüre iplik/Naylon veya diğer poliamidlerden (tek katının her biri 50 teksi geçmeyenler)	50
5805	El ile dokunmuş duvar halıları (Gobelins, Flanders, Aubusson, Beauvais ve benzerleri) ile iğne işlemesi duvar halıları (küçük nokta, kanaviçe gibi) (hazır eşya halinde olsun olmasın)	5402.33.00	Tekstüre iplik/Poliesterlerden (10 ila 20 denye (20 denye dahil) arasında olanlar hariç)	
6301	Battaniyeler ve seyahat battaniyeleri:	5402.47.00	Diğer iplikler/Diğerleri, poliesterlerden	
6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri:	5402.51.00	Metrede 50 turdan fazla bükülmüş tek kat diğer iplikler/Naylondan veya diğer poliamidlerden	
6303	Perdeler ve iç storlar; perde ve yatak farbelaları:	5402.52.00	Metrede 50 turdan fazla bükülmüş tek kat diğer iplikler/Poliesterlerden	
6304	Diğer mefruşat eşyası (94.04 pozisyonundakiler hariç):	5402.61.00	Çok katlı bükülü (rötor) veya katlı bükülü (kable) diğer iplikler/Naylondan veya diğer poliamidlerden	
940430	Uyku tulumları	5402.62.00	Çok katlı bükülü (rötor) veya katlı bükülü (kable) diğer iplikler/Poliesterlerden	
940490	Diğerleri:			

Her bir GTİP bazında tabloda yer alan ipliklerin **en fazla %50'si ithalat** yoluyla, kalan kısmı ise iç piyasadan karşılanması gerekir. Aksi takdirde her bir GTİP bazında yapılan ithalatın **%50'yi aşan kısmına müeyyide uygulanır**. Bu düzenlemede ithal eşyasına azami %50 sınırı konulurken yurt içi alıma ise asgari bir had belirlenmiştir. Böylece yurt içi alım oranı %50 den fazla olabileceken ithalat ise %50 yi geçemeyecektir. Metinde miktar kelimesi bulunmamakla birlikte %50 hesabı eşyanın miktarı esas alınarak yapılmalıdır.

Müeyyide konusu açıkça düzenlenmemiş, ancak Maden Metal Genelgesinden hareketle müeyyide uygulamasında, Tebliğin 45'inci maddesindeki "indirimli teminattan yararlanamama" ve "belli süreli belge düzenlenmeme" cezası söz konusu olabilir.

DEMİR ÇELİK

2023 yılı sonunda onaylanan Maden Metal ve Orman Ürünleri Sektörüne İlişkin Dahilde İşleme Rejimi Genelgesinde 2025 yılında yapılan değişiklikte yurt içi alım zorunluluğu getirilmiştir.

Genelgeye eklenen 8/A maddesinde; *"Ek-2'de yer alan ithal eşyasının, tabloda belirtilen asgari oranda yurt içinden temin edilmesi zorunludur. DİİB düzenlenmesi aşamasında söz konusu eşyaya ve asgari yurt içi alım oranına ilişkin bilgiler DİİB'in özel şartlar bölümüne kaydedilir. Taahhüt hesabı kapatma işlemleri sırasında, yurt içinden temin edilen eşya **miktarının**, ihracatı gerçekleştirilen ürünlerin üretimi için gereken ithal eşyası miktarına oranının Ek- 2'de belirtilen asgari orandan düşük olduğunun tespiti halinde DİİB, 2006/12 sayılı Tebliğ'in 45 inci maddesinin dördüncü ve yedinci fıkralarında öngörülen müeyyideler uygulanarak kapatılır."* şeklinde düzenleme yapılarak maden sektöründe bazı eşyada **asgari %25 yurt içi alım** zorunluluğuna yer verilmiştir.

ASGARİ YURT İÇİ ALIM (*) ORANLARI

İTHAL EŞYASI	YURT İÇİNDEN ALINMASI GEREKEN ASGARİ ORAN
Demir veya alaşımsız çelikten kütük (GTP: 7207)	% 25
Çelik filmaşın (GTP: 7213, 7221 ve 7227)	% 25
Demir veya alaşımsız çelikten slab (GTP: 7207)	% 25
Demir veya alaşımsız çelikten sıcak haddelenmiş sac (GTP: 7208)	% 25

* (Ek: Onay-22/09/2025-113789616) Yurt içi alım oranının tespitinde, katma değer vergisinde tecil-terkin sistemi kapsamındaki yurt içi alımların yanı sıra serbest dolaşımdaki eşyanın kullanımı ile belgeden belgeye teslim yoluyla yapılan alımlar da dikkate alınır.

Demir çelik sektöründe ithal eşyası olarak kullanılacak kütük, filmaşın, slab ve sacın belge kapsamında toplam ithalatın en az %25 i yurt içi alım yoluyla karşılanmalıdır. Bu oran artırılabilirken ithalat ise en fazla %75 olabilecektir.

Asgari yurt içi alım oranının (başka bir ifadeyle azami %75 ithal eşyası oranının) **ihlali halinde** ise Tebliğde yer alan “**indirimli teminattan yararlanamama**” ve “**belli süre belge düzenlenmemesi**” müeyyidelerine muhatap olunacaktır.

Daha sonra ek bir Onayla asgari %25’lik yurt içi alımın hesabında dikkate alınacak alımlar da açıklanmıştır.

Buna göre;

Yurt İçi Alım Hesabında Dikkate Alınacak Unsurlar:

- 1- Belge kapsamında KDV tecil terkinle alınan eşya miktarı
- 2-İhraç eşyasının üretiminde kullanılan serbest dolaşımdaki eşya miktarı
(Bu eşya eşdeğer ya da tecil-terkinle alınmış değildir)
- 3-Belgeden belgeye teslim yoluyla alınan eşya miktarı

III-KISA BİR DEĞERLENDİRME:

Yukarıda örneklemeye çalıştığımız düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere dahilde işleme rejimi büyük çoğunlukla ithalat odaklı olsa da ihraç ürününün imalinde kullanılacak eşyanın ülke içi kaynaklardan da karşılanması amaçlanmaktadır.

İhraç ürünlerinin elde edilmesinde yurt içinde imal edilmiş eşyanın kullanım oranını artırmayı hedefleyen bu uygulamalar elbette ülke ekonomisinin ihracat odaklı argesine olumlu katkı sunacaktır.

Yurt içi alıma konu eşya da “ithal edilmiş olmama” şartı bulunmadığından, bir başka ifadeyle “Türk menşei” koşulu aranmadığından, doğrudan yerli üretime katkısının sınırlı olabileceği değerlendirilmektedir. Her ne kadar gümrük vergileri ödenerek getirilmiş bir eşyanın bu kapsamda yurt içi alıma konu edilmesi çok anlamlı görünmese de acil durumlarda kullanılması zorunluluğu da söz konusu olabilecektir.

IV-SONUÇ:

Dahilde işleme izin belgesi kullanan firmalarımız ihracat planlamalarını oluştururken, sektörlerine ilişkin bir yurt içi alım zorunluluğu bulunup bulunmadığına dikkat etmelidir. İthalat ve yurt içi alım maliyetlerini dikkate alarak ihraç ürününün satış maliyetini hesaplamalıdır. Uluslararası konjonktürde oluşmuş fiyata göre firmaya avantajını iyi analiz etmelidir.

Yurt içi alımların hesabında maddi hatalardan korunmak için **asgari oranı bir miktar aşmak** ya da **azami ithalat hakkından biraz daha az kullanmak** olası cezai müeyyide riskini minimize edebilecektir.

***Musa ÜNAL**

Yetkilendirilmiş Gümrük Müşaviri

(E. Ticaret Başmüfettişi)